

Täysistunto

Tiistai 5.4.2016 klo 13.59—18.31

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työntekijöiden lähettämisestä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 39/2016 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Keskustelu

16.57 **Anna Kontula vas:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työntekijöiden lähettämisestä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi on ehdottomasti askel oikeaan suuntaan, vaikkakin kovin lyhyt askel.

Tässä esityksessä erityisen hyvää on, että rakennusosalalle saadaan rakennuttajan tai pääurakoitsijan velvollisuus selvittää maksamattomia palkkoja. Tärkeää on myös Suomeen lähettävien yritysten ilmoitus työntekijöiden lähettämisestä ja ylipäätään se, että lainsäädäntöä selkiytetään ja yhdenmukaistetaan. Nämä ovat kaikki tekijöitä, jotka tulevat helpottamaan valvontaa tulevaisuudessa.

No, lakiesitystä lukiessani innostuin jo niin, että tavoistani poiketen meinasin kirjoittaa puheenvuoron, jossa kehun hallitusta, ennen kuin sitten tarkemmin asiaan tutustuttuani huomasinkin, että kyse on direktiivin minimiehtojen toimeenpanosta, eli varsinainen kiitos kuuluukin EU:lle. Direktiivi itsessään olisi sallinut paljon pidemmälle menevän ja viisaammankin sääntelyn, mutta vielä toistaiseksi Suomella ei näytä olevan rohkeutta siihen. Seuraavia tärkeitä askeleita lähetettyjen työntekijöiden ja ylipäätään siirtotyöntekijöiden aseman parantamiseen ja siihen liittyvien ongelmien kitkemiseen on kansainvälisen yhteistyön vahvistaminen työehtoshoppailun kitkemiseksi.

Suomessa erityisen tärkeää olisi saada voimaan oikein suhteutetut sanktiot — mikäli sakkojen nostaminen ei onnistu, niin sitten toimintaedellytyksien rajaaminen sanktioluontoisesti. Tällä hetkellä tilanne on se, että keski-suuren yrityksen kannattaa mieluummin maksaa heikompia palkkoja ja sitten sakot siitä kuin maksaa asianmukaiset työnantajavelvoitteensa.

Kolmas tärkeä seikka, mihin meidän pitäisi ihan eri tavalla kiinnittää huomiota, on työntekijöiden turvaverkon vahvistaminen. Suomalainen työmarkkinajärjestelmä, suomalainen työelämähän nojaa ajatukseen melko itsenäisestä ja vahvasta työntekijästä, jolla on ammattiyhdistysliike turvanaan. Useat niistä ihmisistä, jotka tulevat Suomeen muualta, tulevat semmoisista kulttuureista, joissa ammattiyhdistyspohjaista turvaa ei juurikaan ole tai se on järjestäytynyt hyvin eri tavalla kuin Suomessa. Tästä syystä heillä ei ole osaamista

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2016 vp

näitä ay-pohjaisia turvaverkkoja hyödyntää, ja kun meidän järjestelmämme niin yksipuolisesti nojaa näihin, niin he käytännössä jäävät turvattomampaan asemaan kuin mitä pelkästään vierastyöläisyys ja kielitaidon puute yksistään aiheuttaisivat. Tälle asialle voitaisiin tehdä paljon lainsäädännön kautta ja antamalla viranomaiselle sillä tavoin laajemmat valvontavaltuudet, että se pystyy kompensoimaan tämän ay-kulttuurin ulkopuolelle jäämisen.

17.01 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Suomessa on hyvin pitkään pyritty löytämään niitä välineitä, joilla voidaan valvoa sitä, että lähetettyjen työntekijöiden työehdot ovat reilut ja että Suomessa palkka ja suomalaiset muut työelämän etuudet maksetaan kaikille eikä synny epävertausta kilpailutilannetta. Usein me olemme törmänneet siihen seinään, että EU:sta on estetty niitä välineitä, joita me olemme halunneet käyttää, ja perusteena on ollut se, että on katsottu, että nuo välineet ovat ikään kuin este sille, että palvelut voisivat liikkua vapaasti rajojen yli.

Nyt me olemme vähän oudossa tilanteessa, että EU:sta on tullut direktiivi, joka sallisi paljon laajempien ja tiukempien välineiden käytön, mutta hallitus on valinnut tien, jossa se menee minimillä eteenpäin. Tosin tuo minimikin on parannus nykytilanteeseen, elikkä siinä mielessä voi olla tyytyväinen siihen, että esimerkiksi etukäteisilmoitusmenettely lähetetyistä työntekijöistä tulee käyttöön ja että myös julkisella sektorilla, jos palkkasaatavissa on epäselvyyttä, selvitysvelvollisuus on olemassa.

Mutta se, mikä tässä jää mietittävään liittyen tähän palveluiden vapaaseen liikkuvuuteen, on se, että yleensä EU-logiikka lähtee siitä, että tiettyjä selvitysvelvoitteita tai muita ikään kuin ylimääräisiä valvontaan tai johonkin turvaan liittyviä asioita ei saa asettaa vain lähetetyille työntekijöille tai rajat ylittävään kauppaan vaan sen pitää koskea sitten kansallistakin toimintaa, ja tässä, mikäli olen oikein ymmärtänyt hallituksen esityksen, lähdetään siitä, että esimerkiksi palkkasaatavien selvitysvelvollisuus olisi vain lähetetyillä työntekijöillä. Silloin saatamme törmätä tilanteeseen, jossa tämä rajat ylittävä palveluiden liikkuminen estyy sellaisella tavalla, mikä ei ole mahdollista, ja se voi olla EU-lainsäädännön vastainen.

Lisäksi lopuksi haluaisin muistuttaa siitä, että kun me niin mielellämme vertaamme itseämme Saksaan ja haluaisimme ottaa käyttöön saksalaisia malleja työelämässä, (Puhemies koputtaa) niin tässä Suomen mallissa jää... — Voin siirtyä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Jos edustaja siirtyy puhujapöytäntöön. Kaksi minuuttia on kulunut umpeen.

Anteeksi, puhemies! Ajattelin, että olisin ehtinyt sanoa kahdessa minuutissa, mutta tämän viimeisen pointin haluan kuitenkin sanoa vielä ääneen salissa.

Elikkä kun me niin mielellämme vertaamme itseämme Saksaan ja haluaisimme ottaa sieltä mallia, niin jos nyt katsotaan vaikka tätä lähetettyjen työntekijöiden sanktiointijärjestelmää tai niitä tilanteita, joissa työnantaja laiminlyö palkanmaksun, niin itse asiassa Saksassa siitä voi tulla puolen miljoonan euron sanktio, ja jos hallinnollisesti ei toimita siten, että ilmoitetaan ne asiat, mitkä kuuluu ilmoittaa, elikkä on hallinnollinen laiminlyönti, niin siitä voi tulla 30 000 euron sanktiomaksu. Suomessa ilmoitusvelvollisuudesta sanktiomaksu on minimissään 1 000 euroa ja maksimissaan 10 000 euroa. Elikkä se esimerkki, mitä edustaja Kontula tässä käytti siitä, että joskus kannattaa tehdä rikos ja ottaa siitä sanktio it-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2016 vp

sellensä ja silti pääsee voiton puolelle, ikävä kyllä näissä meidän työehtojen noudattamistilanteissa pitää liian usein paikkansa.

Mutta olen varma siitä, että me käymme tämän valiokunnassa huolella läpi ja katsomme myös näitä EU-oikeudellisia asioita ja sitä, syntyykö tässä kansallisen lainsäädännön ja lähetettyjen työntekijöiden lainsäädännön ja valvonnan suhteen sellaisia ristiriitatilanteita, jotka asettavat tämän ikään kuin epätasavertaiseen asemaan palveluiden liikkuvuuden näkökulmasta. Mutta saattaa olla myös se riski, että tällaisenansa tulee EU-tuomioistuinprosesseja siitä, että me olemme todellakin menneet tuosta direktiivin minimistä, ehkä jonkin verran jopa rimaa hipoen, emmekä sieltä, missä se olisi mahdollistanut tiukemman valvonnan, joka kai on meidän kaikkien etu, koska silloin yritykset kilpailevat reiluin pelisääntöin eivätkä dumpaamalla palkkaehtoja.

17.06 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Tässä edustajat Filatov ja Kontula ovat käyttäneet erinomaiset puheenvuorot, ja oikeastaan haluaisin tässä sen tuoda esiin, että kun tämä valiokuntaan aikanaan tulee, niin muistettaisiin käydä keskustelua siitä, että Suomessa kristilliset järjestöt lähettävät erittäin paljon työntekijöitä ympäri maailmaa niin sanottuun lähetystyöhön.

Kun aikanaan tässä muutama vuosi sitten nämä lähetystyöntekijät otettiin tämän yleisen työehtosopimuksen piiriin, niin se käytännössä tarkoitti sitä, että kun he hyvin pienelläkin työtulolla siellä lähetetyssä maassa, jossa elintaso oli aivan erilainen, pystyivät sitä työtään tekemään, niin yhtäkkiä heille oli pakko maksaa moninkertaista palkkaa tästä työn tekemisestä. Se johti siihen, että monet järjestöt joutuivat kutsumaan nämä lähetystyöntekijät takaisin kotiin, koska se rahasumma, joka oli käytettävissä tähän työhön, ei enää riittänyt niin monen työntekijän työllistämiseen. Sittemmin siihen on löydetty jonkinlainen oikotie, jossa on ikään kuin voitu yhdessä sopia, että tyytyy vähempään palkkaan kuin mitä työehtosopimus sanoo, mutta siinä riskinä on ollut se, että jos joskus myöhemmin tulee katumapäälle ja päättääkin pyytää sen erotuksen takaisin, niin aina sen varmasti oikeudessa voitaisi.

Olisi ollut hyvä, jos tässä yhteydessä olisi pohdittu enemmän myös tätä problematiikkaa, vaikka se ei ehkä ole niin tuttu tuolla työvoimahallinnossa. Mutta toivon, että tähän asiaankin sitten voitaisiin palata.

17.07 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Entisessä elämässäni informaalin työn tutkijana vietin muun muassa yhden kuukauden Olkiluodossa parakkikylässä yhdessä reilun tuhannen rakennusmiehen kanssa, joista melkoinen osa oli juurikin lähetettyjä työntekijöitä eri puolilta Eurooppaa. Heidät oli Suomeen tuonut tai tuottaneet sadat eri yritykset, ja voi ymmärtää, että kovin monenlaisiin työehtoihin, kovin monenlaisiin asemiin siellä törmäsi.

Minä näin siellä kiskurivuokria: Helsingin Kalliosta saa samanlaisen tai paremman kämpän samaan hintaan kuin saa parakin keskeltä metsää Olkiluodon vierestä. Minä näin siellä pimeitä palkkoja: osa palkasta maksettiin niin, että yrityksen pomo tuli parkkipaikal-le ja jakoi setelit suoraan taskustaan. Minä näin siellä maksamattomia palkkoja, joiden perään eivät työntekijät uskaltaneet kysellä, ja törmäsin myös johdonmukaiseen alipalkkaukseen, johon Suomessa ei voi juurikaan puuttua, ellei se ylitä tiettyä törkeyden tasoa.

Mitä nämä ihmiset voivat tehdä silloin, kun tapahtuu jotakin sellaista, mikä ei ole asianmukaista meidän työmarkkinoillamme? Käytännössä eivät mitään. Heillä ei ole mitään välineitä, joilla he voisivat kyseenalaistaa sen tilanteen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2016 vp

Työsuojeluviranomaiset eivät olleet kovin kiinnostuneita ydinvoimalatyömaasta — taisi olla jo vuosia pyörinyt rakennustyömaa, ennen kuin sinne työsuojeluviranomaiset ensimmäisen kerran tekivät kunnollisen tarkastuksen. Poliisi ei ollut kauhean kiinnostunut asiasta. Vielä Olkiluodon työmaalta lähdettyäni kävin läpi poliisin tietoon tulleet tai poliisille tehdyt rikosilmoitukset ja tutkintapyynnöt: yksikään niistä ei ollut johtanut oikeuteen asti. Yleisin syy keskeytykseen oli se, että on niin vaikeata, kun on niin monta kieltä ja pitäisi tehdä tutkintapyyntöjä ulkomaille ja tässä on aikaakin kulunut niin, että kaikki ovat jo hävinneet maisemista. Ja kuten jo aikaisemmin puhuin, myöskään suomalainen ay-kulttuuri ei ole kovin taitava kantamaan huolta siirtotyöläisistä.

Siitä, kun minä olin Olkiluodossa, on nyt jo muutama vuosi, mutta peruskuvio on säilynyt ennallaan. Siirtotyöläinen on Suomessa edelleen suojaton. Minä en usko, että tätä on mahdollista ratkaista pelkästään lainsäädännöllä. Se edellyttää laajempaa pohdintaa suomalaisesta kontekstista, suomalaisista työmarkkinoista ja sen turvaverkoista, mutta minä painotan, kuinka tärkeästä asiasta on kysymys. Kysymys ei ole vain siitä, että osa yrityksistä kilpailee halpatyöllä ja tuottaa sillä lailla meille halpatyömarkkinoita. Kysymys on myös siitä, että vakavampi rikollisuus ei synny tyhjiössä. Vakavampi rikollisuus tarvitsee alustukseen tällaisen hämärän, pikkuisen laittomuuden puolella aina välillä käväisevän maaston, jossa kaikennäköinen hämärähomma on vähän sallittua. Sieltä nousee ihmiskauppa, ja sieltä nousee muu sellainen vakava rikollisuus, jota me emme tähän yhteiskuntaan halua. Tässä mielessä minä näen, että kysymys on paljon laajemmasta kuin sinänsä isosta ongelmasta, siirtotyöläisten pärjäämisestä osana tätä työmarkkinajärjestelmää.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.